

Zrna ob poti.

(Piše M. P.)

Grška vednost in umetnost se je bila razcvetla kar najlepše. Kakor orel v sinje višave se je vzdignil človekov duh visoko, visoko in je motril najvišja vprašanja človeštva. Narejali so se vzorni umotvori. Bila je zlata dôba helenska. Kazalo se je, kakor da se je človeški rod povspel na vrhunec svojega razvoja, umstvene omike in srčne olike.

In tačas je govoril mož, katerega je bila Pitija proglasila za najmodrejšega človeka:

„Vidi se, da nihče izmed nas ne pozna dobrega in lepega; ali ta misli, da kaj vé, ko vendar nič ne vé: jaz pa kakor nič ne vem, tudi vem, da nič ne vem. Kaže se torej, da sem jaz modrejši kakor oni, ko ne mislim, da vem, česar ne vem. V resnici moder se mi vidi bog, in to hoče povedati v svojem izreku, da je človeška modrost majhna, da, nič vredna, in se vidi, da je mene le za vzgled porabil, kakor bi hotel reči: Oni, o ljudje, je med vami najmodrejši, ki kakor Sokrat vé, da njegova modrost ni nič vredna.“ (Platon. Apolog. Sokr.)

In Sokrat je govoril resnico, resnico veljavno za svoj čas, veljavno za vse čase.

Kako se je lagala kača ob zibki človeškega rodú!

Prvi človek je bil ustvarjen prost vsake neredne poželjivosti; razum je imel vso oblast nad nižjim poželenjem. Obdarjen je bil z vso vednostjo o stvaréh, katere mu je bilo treba vedeti. Obdarjen je bil z neumrljivostjo. Živel je presrečno življenje v vrtu veselja. Neprecenljivo je bilo to življenje. Človek je bil prelep stvar v božjem stvarstvu. Na temelju božje vere se je vzdigoval kvišku; kvišku k Bogu so kipele vse njegove zmožnosti, vse njegovo delovanje, kakor deli umetne stavbe. Pa je prišel usodni dan. Od vsega rajskega drevja sta smela jesti ptva človeka, samo od drevesa spoznanja dobrega in zlega ne. Kača pa je dejala:

„Katerikoli dan bodeta jedla od njega, odpró se vama oči in bodeta kakor bogova, in bodeta spoznala dobro in zlo.“ (I. Mojz. 3. 5.)

Dala sta se zapeljati. Hotela sta doseči božjo podobnost gledé na spoznanje dobrega in zlega, da bi si po moči svoje narave določevala, kaj je dobro in kaj zlo za delovanje, da bi z močjo svoje narave delovala za blaženost. In jedla sta od prepovedanega drevesa.

Tedaj se je razrušila lepa stavba mnogo poškodovana. Iz ust razžaljenega Boga so prile-

tele kakor ognjene strele nad Adama uničujoče besede:

„Bodi prokleta zemlja v tvojem delu; v trudu se boš od nje živil vse dni svojega življenja. Trnje in osat ti bo rodila, in zelišča polja boš jedel. V potu svojega obraza boš užival kruh, dokler se ne povrneš v zemljo, iz katere si vzet: zakaj prah si in v prah se povrneš.“ (I. Mojz. 3. 17.)

Po duhu in telesu v slabše premenjen, nadnaravnih darov oropan in v naravnih poškodovan je bil sedaj človek. Spoznal je dobro in zlo, pa ne v luči božje resnice, v luči popolne prostosti in blaženosti: spoznal je dobro in zlo na svoje stroške, izgubil je preveliko dobro in se pogreznil v preveliko zlo.

Prva dva človeka sta morala pustiti srečo v vrtu veselja. Ž njima pa so šle one besede Gospodove. V trudu sta živela in sta umrla.

Človeški otroci so se odvrnili od Gospoda Boga. Niso marali za njegova pota. Hodili so svoja pota, živeli po svojih željah. Pa one Gospodove besede so šle vedno ž njimi. V velikem trudu so živeli človeški otroci in umirali.

Z vsemi, vsemi Adamovimi sinovi gredó Gospodove besede.

Trava požene in zvene. Solnce vshaja in zahaja. Rodovi pridejo in izginejo.

Vprašali so človeški otroci:

Kaj je človeško življenje? Kaj je človek?

Kaj je človek? Podoba slabosti, žrtva trenutka, igrača sreče, podoba nestanovitnosti, zveza zavisti in nesreče, vse drugo sleza in žolč. (Aristotel. ap. Stobaeum Florileg. 98. 60.)

Mogočna prikazen je res človek v božjem stvarstvu;

Človek je svet v malem, mikrokosmos (Aristot. Physic. I. 8. c. 2): On ima snovi, kakor nežive stvari. On živi z rastlinami rastlinsko življenje. On živi z živalimi čutno življenje. In vrh vsega tega ima razum in prosto voljo. In razum in prosta volja ga delata za krono in diko vseh stvari.

Mogočna prikazen je človek. Ponosno hodi po zeleni zemlji:

Mnogo silnega živi, pa nič
Ni silnejšega, kakor je človek.
On gre celó čez morskó
Mračno plan od juga obdan,
Potujoč sredi valov
Po stezi strašno viharni.

Najvišjo boginjo celó, zemljo,
Prisili on, večno, neusahljivo,
Ko se obrača plug od leta do leta,
On jo obrne s pomočjo konjev.

Krilovitih ptic lahko jato
In divje blodne zveri v šumi
In gomazečo zalego v morju
Ujame zvito nastavljaoč
S pletenimi mrežami
Mnogodaroviti človek.
Ukroti zvito-umetno dežele
Gorsko divjačino, in grivnati
Tilnik upreže konju z jarmom
Kot prostemu volu gorskih višav.

(Sofokles. *Antigone*.)

Ponosno stopa človek po zeleni zemlji in
gospodari mogočno. Za vse vé svét. Samo za
jedno stvar si ne more opomoči:

Besedo in zračni vzlet
Mislim je iznašel, izmislil
Državo-upravljajoče zakone, zna se
Umakniti mrazu slane in
Jupitrovim deževnim pušicam;
Vé povsodi za svét,
Brez sveta ga ne zadene nič
Bodočega; samo pred smrtjo
On ne more zbežati.

(Sofokles. *Antigone*.)

Človek je umrljivo bitje. Ponosno stopa
nekaj časa po zemlji. Pa že gleda smrt za njim
s steklenimi očmi. On beži, pa ji ne more
zbežati.

In revno bitje je človek kakor malokatero
drugo:

Bitje nobeno ni žalostnejše tukaj na zemlji
Kakor je človek pred vsem, karkoli živi in se
giblje

(Homer. *Iliad*. 17.)

In zakaj?

Samo njega izmed vseh živalij pokriva narava
s ptujim blagom, drugim je podelila razna odela:
lupine, skorjo, kože, bodilo, dlako, ščetine, lase,
perje, perutnice, luske, volno, celó štôre in dre-
vesa je zaščitila s skorjo včasih dvojno. Samo
človeka je golega in v goli prsti dala rojstveni
dan od sebe, da précej joka in stoka in se solzi
kakor nobena izmed toliko živalij, in sicer koj
ob začetku življenja. S kaznimi začne življenje
samo zato, ker je rojen. O blodnja! pri takih
začetkih mislijo, da so rojeni k ponosu! (Pli-
nius. *Hist. nat.* I. VII.).

V bednem stanju začne življenje in bedno iz
večine živi vse dni. Druge živali so od narave
priročne in usposobljene za svoje delo. Človek se
mora s trudom priučiti vsemu, kar hoče znati.

In le malokdo je gojenec sreče. Rajši obiskuje
človeka nesreča in ga neusmiljeno obdeluje. Vse
svoje življenje se muči človek:

Ves človek je od rojstva jedna bolezen. (De-
mokrit. ap. Pseudo-Hippocrat. I. 810.)

Človeško življenje je polno bolečin in ni
konca njegove muke. (Euripides, *Hippol.* V.)

Pač jeden je konec. Naglo poteka človekov
tek. Mnogo je na svetu stvari, ki dolgo ob-
stajajo in trajajo. Človeku pa ni dolgega ob-
stanka na zemlji. Odmerjeni so mu kratki dnevi.
Naglo poteka njegov tek. Že je blizu konec
in cilj.

Smrt je hitrega dira poslednji cilj. (Seneca,
Troad. 401.)

Pa kako grozen je ta konec!

Veseljak Anakreont vstrepeta v svojem uži-
vanju ob spominu smrti. (Anakr. *Frag.* 43.)

Pred Ahilom se je treslo mesto Troja strahú
in groze. Ahil se je pa strahú in groze tresel
pred smrtjo:

Nič več ne golči o smrti tolažbe, blagi
Odisej:
Rajši bi hotel poljé obdelávati kakor
najemnik
Možu ubogemu brez vse dedščine svojega
blagra,
Kakor vladati trumam vsem usehlih
mrličev.

(Homer. *Odiss.* XI. 488.)

Grozen je smrtni dan.

In kaj potem, po smrti? Ali ugasne človek
popolnoma kakor bakla, ko dogori? Ali bo pa
drugo življenje živel človek, boljše življenje?

Kratko in težavno je človeško življenje. Člo-
vek je tako ubogo bitje.

In vendar vsi ljudje brez izjeme čutijo v
sebi naravno nagnjenje k veliki in trajni sreči,
imajo veliko in vrojeno naklonjenost, da bi do-
segli vse dobro in resnično, ki bi zadovoljilo
voljo in duha. In ker imajo vsi ljudje to na-
ravno naklonjenost, mora tudi v resnici biti po-
polna sreča, blaženost, kot resnično dosegljivi
cilj. Pa v čem je ta sreča? Ali jo more človek
doseči na tem svetu? Ali je pa morda to te-
žavno zemsko življenje le priprava in poskušnja
za srečno življenje onstran groba?

V vesoljstvu vlada povsodi lep red in zako-
nitost. Zato je ta Grk tako pomembno ime-
noval svet 'kosmos', red, krasota. Vse stvari in
stvarce so urejene, imajo določeno mesto, svojo
nalogo, svoj red. Tudi človek mora imeti neko
določeno mesto in svoj red na tem svetu. Pa
kateri je ta red? Kaj je človekova naloga? Kako
mesto mu je odločeno v vesoljstvu za delokrog?
Kaj je njegov namen?

(Dalje.)